

heijmans

Koninklijke Heijmans N.V.

Water Raakt!

Visie op water

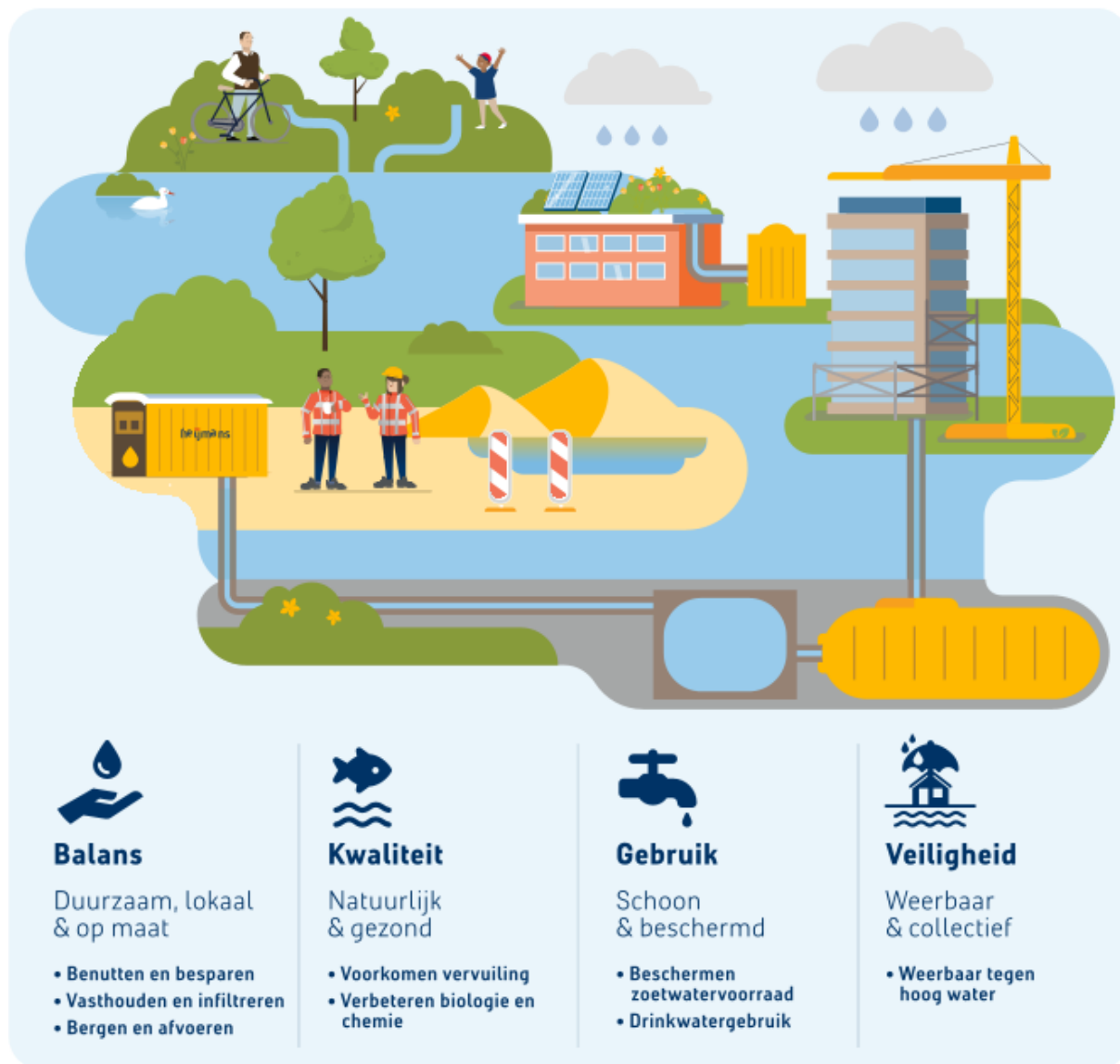
2025

Inhoudsopgave.

Introductie Water Raakt!	➤
Nederland Waterland	>
Klimaatverandering	>
Waterimpact	>
Watterisico	>
Waterkansen	>
Maatschappelijke verantwoordelijkheid	>
Beheersing van onze impacts	>
Visie, doel en ambitie	>
Reikwijdte	➤
Heijmans' definitie van Water	➤
Waterbalans	>
Waterkwaliteit	>
Watergebruik	>
Waterveiligheid	>
Verantwoordings- en monitoringsproces	➤
Appendix A: Verklarende woordenlijst van termen en afkortingen	➤
Appendix B: Referenties	➤

Introductie Water Raakt!

Visie op water

Nederland Waterland

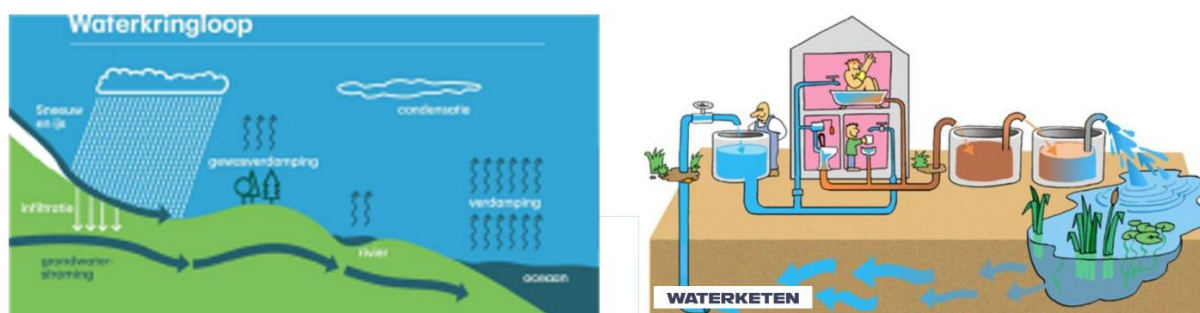
De onderwerpen binnen het thema Water zijn divers. Het gaat over kwaliteit en kwantiteit van oppervlaktewater, grondwater, drinkwater en afvalwater. Maar ook de bodem is een belangrijke schakel. De verschillende onderdelen beïnvloeden elkaar direct. Vakinhoudelijk kent ieder onderwerp ook zijn eigen specialisme (hydrologie, geohydrologie, ecohydrologie, rioleringstechniek, afvalwatertechnologie, milieukunde, bodemkunde, geotechniek, vergunningen etc).

Water en Nederland zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Een blik op 'Nederland waterland', de veranderingen van de laatste jaren en de uitdagingen van de toekomst.

Bijna een derde deel van Nederland ligt onder de zeespiegel. Zonder dijken kan ruim de helft van het land zelfs onder water komen te staan. Nederland heeft gelukkig een lange traditie in het omgaan met water. Dat zit diep verankerd in de Nederlandse cultuur. Met vallen en opstaan is geleerd het water buiten de deur te houden. Nederlanders maken er ook optimaal gebruik van om hun voedselproductie en welvaart te vergroten. In dit kader is ook de waterkwaliteit van belang om te benoemen. Vanaf de 70er jaren van de vorige eeuw, met het ingaan van de wet verontreinigen oppervlaktewateren is de kwaliteit van oppervlaktewater enorm verbeterd. Een belangrijk aandeel hierbij was het terugdringen van industriële en stedelijke afvalwaterlozingen. Sinds het begin van deze eeuw werkt Nederland aan de volgende stap om de waterkwaliteit te verbeteren met de KaderRichtlijn Water (KRW). Met de KRW wordt beoogd de chemische en biologische grond- en oppervlaktewaterkwaliteit verder te verbeteren.

De omgang met water heeft het landschap door de eeuwen heen ingrijpend veranderd en veel ingenieuze bouwwerken opgeleverd. Er worden altijd weer nieuwe technieken en materialen uitgevonden en op een grotere schaal dan voorheen toegepast. De Nederlandse kennis op watergebied is zelfs een exportproduct waarmee andere landen geholpen worden om nieuw land te winnen en overstromingen te voorkomen. Het denken dat alles maakbaar is, heeft ook haar negatieve gevolgen gehad voor grond- en oppervlaktewater. Op veel plaatsen hebben we te maken met wateroverlast en in veel gebieden is de waterkwaliteit slecht. De laatste decennia groeit het besef dat "water" niet te beteugelen is en wordt er actief gezocht naar manieren hoe samen met water te leven, bv door rivieren meer ruimte te geven en in projecten meer met water rekening te houden.

Voor een uitgebreider overzicht van de rol van water in Nederland en de functies verwijzen we naar de website van Informatiepunt Leefomgeving (IPLO) met informatie over bodem, bouwen, water, milieu en de omgevingswet: <https://iplo.nl/thema/water/>. In onderstaande figuur is de waterkringloop en -keten weergegeven.

Figuur 1: Waterkringloop en -keten

Klimaatverandering

Als de uitstoot van broeikasgassen in hetzelfde tempo doorgaat, wordt het steeds warmer op aarde. Met grote gevolgen voor mens, natuur en milieu. Zo is de gemiddelde temperatuur van de aarde in de afgelopen 130 jaar met 1 graad gestegen. In Nederland met zelfs 1,7 graden. Er komen meer stortregens, zwaardere stormen of juist lange drogere en hete perioden. Nederland is extra kwetsbaar voor overstromingen omdat het land voor een groot deel onder de zeespiegel ligt. En de aanleg van hogere dijken is heel kostbaar. Ook kan klimaatverandering leiden tot een tekort aan drinkwater of voedsel. Wetenschappers verwachten dat Nederland te maken krijgt met (tijdelijk) hogere waterstanden in rivieren en een stijging van de zeespiegel. In het westen van het land zal de bodem nog verder dalen. Andere gebieden zullen verdrogen door de opwarming van de aarde, met negatieve gevolgen voor de natuur en de landbouw. Door klimaatverandering wordt het Nederlandse weer extremer. Dat betekent vooral dat de kans op droogte, hitte, wateroverlast en overstromingen toeneemt:

- Door extreme neerslag kan er wateroverlast ontstaan. Bij hoosbuien kunnen wegen onbegaanbaar worden en kan regenwater gebouwen binnenstromen. Bij langdurige neerslag raakt de grond verzadigd van water. Landbouwgebieden kunnen dan onderlopen of er kan grondwateroverlast ontstaan.
- Tijdens lange periodes van droog of warm weer kunnen er watertekorten ontstaan. Door droogte kunnen oogsten mislukken en neemt de kans op bodemdaling toe. Verder kunnen natuurgebieden uitdrogen, wat ook de kans op natuurbranden versterkt.
- Hitte kan hittestress veroorzaken wat tot gezondheidsklachten kan leiden. Ook kan hitte leiden tot verminderde arbeidsproductiviteit, door bijvoorbeeld slechte nachtrust. Daarnaast kan hitte zorgen voor hinder of schade aan infrastructuur, zoals smeltend asfalt en beweegbare bruggen die niet meer open kunnen.

- Zowel hitte, droogte als extreme neerslag hebben effect op de waterkwaliteit. Bij hevige neerslag komt er veel vervuiling tot afstroming met alle gevolgen van dien voor de waterkwaliteit. Door hitte neemt de temperatuur van oppervlaktewater toe, dit heeft vaak tot gevolg dat bepaalde stoffen en bacteriën explosief toenemen, denk bijvoorbeeld aan blauwalg. Door droogte kan de waterdiepte in oppervlaktewateren afnemen, sloten kunnen zelfs droogvallen. Ook dit heeft verschillende nadelige effecten op de chemische en biologische toestand van grond- en oppervlaktewater.
- Een overstroming door hoogwater in rivieren en zee kan leiden tot schade aan gebouwen en infrastructuur, en kan zelfs doden en gewonden veroorzaken. Ook kunnen vitale functies beschadigd raken en uitvallen, zoals drinkwater, elektriciteit en telecom.
- Het openbaar (en particulier) gebied moet anders ingericht worden om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Recente voorbeelden van de gevolgen van het veranderend klimaat zijn onder andere; extreme droogte, hitte en hittegolven in 2018, overstromingen in Limburg in 2021, 2023 begon als het droogste jaar ooit en eindigde als het natste jaar ooit, in 2023 luiden drinkwaterbedrijven de noodklok; in een aantal gebieden kunnen ze geen leveringszekerheid meer bieden.

Waterimpact

Onze activiteiten in het openbaar gebied, in onze kantoren en op onze bouwplaatsen hebben we impact op het watersysteem. Daarnaast zijn er ook effecten in de keten bij de productie van materialen die wij toepassen (watergebruik, waterkwaliteit en waterbalans - toeleveringsketen). Deze effecten hebben direct en indirect invloed op natuur, landbouw, watervoorziening en klimaat in stedelijk gebied. Tot slot kunnen we bij het ontwerpen van onze bouwwerken ook positieve impact uitoefenen op het eindgebruik (bijvoorbeeld waterzuinige woningen realiseren - afleveringsketen).

Met de cijfers over 2024 en een eerste onderzoek naar watergebruik in de toeleveringsketen kunnen we ons steeds beter beeld vormen waar de impact van onze activiteiten en in de keten op water zit.

Watergebruik

Drinkwater wordt gebruikt binnen onze kantoren maar ook op onze bouwplaatsen en eigen productielocaties. We gebruiken ook hemelwater voor de productie van ons eigen hennepvezel. Daarnaast onttrekken we grondwater voor bemalingen en in zeldzame gevallen als vervanging van drinkwater.

Buiten onze eigen activiteiten, wordt er ook water gebruikt in de toeleveringsketen voor de productie van de materialen die we gebruiken. Met name de materialen waarbij thermische productieprocessen worden toegepast hebben een hoge watervoetafdruk. Maar ook de biogene bouwmaterialen zullen een hoge watervoetafdruk hebben voor de groei van het materiaal. Materialen met een hoge watervoetafdruk zijn: hout, asfalt, bakstenen, klinkers, glas, staal, cement en beton.

Watergebruik stopt echter niet bij de oplevering van de bouwwerken. In de woningbouw en utiliteitsbouw wordt ook water gebruikt waarvoor Heijmans indirect verantwoordelijk is. Het gaat hierbij uitsluitend om drinkwatergebruik.

Waterbalans

Met bemalingen lozen we het grondwater ofwel elders in de grond of in het oppervlaktewater. Hierdoor hebben we direct impact op de waterbalans tussen grond- en oppervlaktewaterstanden. Ook beïnvloeden we de waterbalans door het hemelwatergebruik. Andere activiteiten die de waterbalans beïnvloeden zijn onze bouwwerkzaamheden. Bij onze bouwwerkzaamheden gebruiken we vaak zwaar materieel wat voor bodemverdichting zorgt, met graafwerkzaamheden verstoren we de structuur en samenstelling van de bodem. Beide beïnvloeden de waterdoorlatendheid van de bodem en daarmee de doorstroming van hemelwater naar grondwater.

Ook voor impact op de waterbalans in de toeleveringsketen kan gekeken worden naar onze ingekochte materialen. Naar verwachting is de impact op de waterbalans hoger voor biogene materialen dan voor niet-biogene materialen.

Naast de impact op de waterbalans die we hebben in onze eigen activiteiten en materialen die we inkopen, beïnvloeden we de waterbalans door de bouwprojecten die we opleveren. De dijken, sluizen en hemelwaterafvoer hebben een water regulerende functie waardoor ze de waterbalans beïnvloeden. Hemelwaterafvoer plaatsen we juist ook daar waar we verhardingsobjecten (zoals gebouwen en wegen) plaatsen. Verhardingsobjecten blokkeren in grote mate de infiltratie en afvoer van hemelwater naar grondwater. Hemelwater moet daardoor een andere weg volgen om de bodem te kunnen infiltreren. Dit heeft mogelijk wateroverlast tot gevolg. Om dit te mitigeren worden hemelwaterafvoeroplossingen toegepast.

Waterkwaliteit

Ook op de waterkwaliteit heeft Heijmans impact door bouwwerkzaamheden kan verontreiniging, vertroebeling en verstoring van het ecosysteem ontstaan in oppervlaktewater. Ook kunnen verontreinigende stoffen als oliën in de bodem komen en het grondwater verontreinigen. Tot slot, beïnvloeden we de samenstelling en daarmee waterkwaliteit van een waterlichaam door de lozingen van bemalen grondwater in oppervlakte- of grondwaterlichamen (chemisch en ook ecologisch).

Naast dat er voor de productie van materialen water wordt gebruikt, ontstaat er ook veel verontreinigd water. Daarmee hebben we in onze keten ook op waterkwaliteit impact door de toeleveringsketen van materialen die we inkopen.

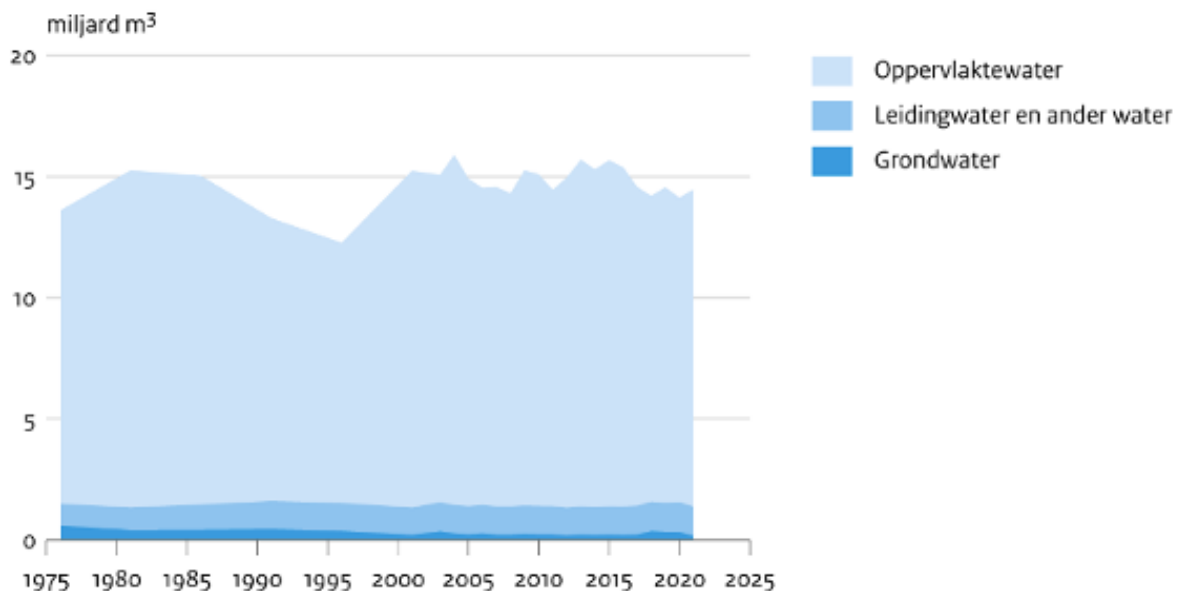
Ook de bouwwerken die we maken kunnen de oppervlaktewaterkwaliteit beïnvloeden door schaduwvorming op het water. De woning- en utiliteitsbouwwerken gebruiken drinkwater dat bij sanitaire doeleinden wordt verontreinigd en afgevoerd voor zuivering. De waterkwaliteit van het gebruikte drinkwater neemt hierbij haast onvermijdelijk af. Ook voor deze waterkwaliteitsimpact draagt Heijmans indirect verantwoordelijkheid.

Waternisico

We hebben op diverse aspecten van water impact met onze activiteiten en die van onze toe- en afleveringsketen. Gepaard aan deze impacts brengt water ook risico's voor de omgeving met zich mee. De omgeving omvat onze leefomgeving en de natuurlijke omgeving.

Schoon, voldoende en veilig water zijn geen vanzelfsprekendheid meer. Onder andere door lozingen van industrie, afstromen van land en infiltratie staat de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater onder druk. Door klimaatverandering is duidelijk dat de waterbalans steeds grotere extremen kent in neerslag, grondwater- en oppervlaktewaterpeil. Daarmee zijn er grotere periodieke verschillen met tekort of juist een overschot. Deze extremen in de waterbalans kunnen de veiligheid van de omgeving in het geding brengen door overstroming of waterschade. Tot slot gebruiken we water, om te leven en te produceren. Uit gegevens van het CBS lijkt het watergebruik van Nederland van 1975-2021 stabiel te blijven (figuur x). Echter waarschuwt het RIVM^{III} dat zonder maatregelen er in heel Nederland tekorten voor drinkwater zullen ontstaan. Dit komt door een combinatie van stijgende vraag, klimaatverandering en verontreiniging die voor een afname van beschikbaar en bruikbaar water zorgen.

Watergebruik Nederland

Bron: CBS

CBS/sep23
www.clo.nl/nl005717

Watergebruik, -balans, -kwaliteit en -veiligheid hangen ook met elkaar samen. Watergebruik beïnvloedt de waterbalans. Hoog watergebruik waar de waterbeschikbaarheid laag is zorgt voor **waterstress**. De hoeveelheid water heeft weer invloed op de waterkwaliteit en veiligheid. En waterkwaliteit heeft invloed op waterveiligheid in het kader van gezondheid voor de omgeving. We definiëren **waterrisico's** als: de **fysieke watereigenschappen** die nadelige invloed hebben op de omgeving. Deze fysieke watereigenschappen omvatten de kwantiteit (voor gebruik en balans), kwaliteit en de daaraan gekoppelde veiligheid voor de omgeving.

We toetsen onze impact volgens de Aqueduct water risk atlas op de indicatoren fysieke risico's kwantiteit & kwaliteit. Regelgevende en reputatie risico's omvatten de mate van aansluiting op schoon drinkwater en verantwoordde afvoer van afvalwater. Dit is niet van toepassing voor Nederland en daarmee ook niet voor Heijmans N.V. omdat beide bovengemiddeld geregeld zijn in Nederland.

Het zuidoosten van Nederland heeft een hoog algemeen kwantitatief waterrisico terwijl het algemeen kwalitatief waterrisico voor heel Nederland laag is. Een laag algemeen kwalitatief waterrisico is onverwacht voor Nederland, maar is te verklaren doordat het hoge risico op kust eutroficatie wordt uitgebalanceerd door het lage risico op onbehandelde lozing van afvalwater in Nederland. Hoge kwantitatieve waterrisico's zijn waterstress (zuidoost Nederland), rivieroverstromingen (zuidelijke deel van Zeeland) en kustoverstroming (klein deel in Zuid-Holland onder Rotterdam).

Uit de fysieke waterrisico's komen materiële risico's voor Heijmans. Zo heeft het hoge risico op eutroficatie nadelige gevolgen voor toekomstige projecten in verband met de wettelijke eisen uit de kaderrichtlijn water (KRW). Ook zorgt de hoge mate van waterstress ervoor dat woningen en utiliteitsgebouwen risico lopen geen drinkwateraansluiting meer te krijgen van de drinkwaterbedrijven.

Waterkansen

De waterrisico's creëren ook kansen voor de bedrijfsvoering van Heijmans. Daar waar we invloed hebben op het watergebruik kunnen we innoveren om alternatieve waterbronnen te gebruiken zoals: hemelwater in plaats van drinkwater. Ook we kunnen innoveren op waterrecycling, -hergebruik, -opslag en mogelijk op waterzuivering. Door verschuivingen in de waterbalans en door klimaatverandering nemen de risico's op hoog water toe wat als kans voor Heijmans biedt om meer werk aan te nemen in het kader van hoog water beschermingsprogramma (HWBP).

Maatschappelijke verantwoordelijkheid

De maatschappij is een belangrijke stakeholder voor ons. Via opdrachtgevers wordt verwoord waaraan ontwerpen moeten voldoen. Hierdoor wordt mede de impact bepaald. We voeren gesprekken met (potentiële) opdrachtgevers over komende maatschappelijke ontwikkelingen. Denk hierbij aan Waterschappen, HoogWaterBeschermingProgramma (HWBP) of bedrijven uit de drinkwatermarkt. Uitkomsten van deze stakeholdergesprekken met onze waterketenpartners worden vastgelegd in notulen. Op deze wijze kunnen we tijdig anticiperen op nieuwe behoeftes, nieuwe ontwikkelingen met andere manier van ontwerpen, realiseren en beheren of nieuwe duurzame innovaties.

In onze projecten hebben we regelmatig gesprekken met stakeholders in verband met de werkzaamheden, de eisenverificatie en vergunningverlening (directe invloed op de omgeving). Ook spreken we eindgebruikers van onze projecten middels participatietrajecten, informatieavonden (al dan niet in opdracht van de opdrachtgever (vraaggestuurd)). In veel gevallen moeten we voor onze werkzaamheden een watervergunning aanvragen. In deze vergunning worden randvoorwaarden aan de effecten van onze werkzaamheden op waterbalans, -kwaliteit en -gebruik opgenomen. Op de vergunning wordt actief gehandhaafd.

We zijn aangesloten bij initiatieven om de impact van ons waterverbruik bespreekbaar te maken. Dit zijn:

- Waterbank (publiek - privaat)
Een initiatief van waterschap de Dommel en diverse andere publieke en private partijen om vraag en aanbod tussen diverse bronnen te verbinden
- Bouwtafel drinkwaterzuinige woonwijken (publiek - privaat)
Een initiatief van provincie Gelderland en drinkwaterbedrijf Vitens om drinkwater te besparen bij woningbouw
- COP-waterkwaliteit (publiek - privaat)
STOWA onderzoekt de invloed van het veranderend klimaat op waterkwaliteit.
In de COP wordt governance en uitvoering nader ingevuld.
- Collectief Natuurinclusief Water

Groene Koplopers van diverse instellingen en bedrijven werken samen aan transitie naar een natuurinclusieve samenleving

Beheersing van onze impacts

In voorgaande paragrafen hebben we onze impact beschreven. In 2025 zijn we begonnen met een verdiepende screening op de impact in de waardeketen (upstream en downstream). Omdat we daarbij erg afhankelijk zijn van data van ook leveranciers en het kunnen duiden van de eerste getallen is het concreet formuleren van de juiste beheersmaatregelen nog niet afgerond.

In onze eigen operatie nemen wij eerste maatregelen om ons watergebruik te verminderen. Zo onderzoeken we mogelijkheden voor regenwateropvang. Het jaar 2024 hebben we gebruikt om ons beleid te formuleren en onze watervoetafdruk in beeld te brengen. We hebben eerste inzichten gekregen om de juiste acties te bepalen. Met het dashboard hebben we ons eigen watergebruik in beeld. Volgende stap is watergebruik up- en downstream in beeld krijgen. Vanaf 2025 brengen we in het jaarverslag in beeld welke top 5 aan specifieke maatregelen we in onze eigen operatie hebben toegepast in projecten in de waterrisicogebieden met in begrip van grote waterstress (indien we werkzaam zijn geweest in deze gebieden).

In onze projecten zijn in 2025 de volgende maatregelen genomen (downstream in scope 3):

In waterrisicogebied

1. Water algemeen; "stem van water" sessie gebiedsontwikkeling buitenplaats Vught.
Ontwerp atelier met gemeente, waterschap, drinkwaterbedrijf en provincie waar "de stem van water" specifiek aan tafel zit
2. Watergebruik; Waterbank (vraag en aanbod van water tussen partijen)
Specifiek; restwaterscan in een project voor hergebruik bronneringswater
3. Herinrichting straten Valkenswaard (en div andere projecten); aanbrengen wadi's voor berging en zuiveren afstromend wegwater
4. Water algemeen; EBW-scan project N201 Loenen aan de Vecht; systeemanalyse op gebied van ecologie, bodem en water
5. Waterkwaliteit; Impact assessment Kader Richtlijn Water
Inventarisatie van de activiteiten die wij uitvoeren in projecten, het effect hiervan op de waterkwaliteit en welke beheersmaatregelen die hierbij horen.
6. Waterkwaliteit; compacte mobiele waterzuiveringsinstallatie
Voor het reinigen van verontreinigd grondwater
7. Waterbalans; watercompensatie gebiedsontwikkeling Parijsch, Culemborg

Niet in waterrisicogebied

1. Watergebruik; Aanmaakwater
Alternatieve waterbron, oppervlaktewater i.p.v. drinkwater, voor aanmaken grout
Alternatieve waterbron, regenwater i.p.v. drinkwater, voor mobiele betoncentrale (onderzoek)
2. Watergebruik; opvang regenwater provinciehuis Overijssel voor toiletspoeling
3. Waterkwaliteit; Nevengeul Herwijnen
Nevengeul herstelt in kader van dijkversterkingsproject Gorinchem-Waardenburg
4. Waterkwaliteit; Dijkversterking Lauwersmeerdijk
realisatie natuurlijke kwelder, aanleg dijkdoorgang en getijdengebied en de aanleg van een kunstmatig rif

Met de verdiepende analyse kunnen we risico's verder duiden en beheersen: welke risico's, welke maatregelen kunnen we waar concreet inzetten. We hebben in 2025 doelen op de andere drie waterthema's geformuleerd (waterbalans op orde, waterkwaliteit is goed en waterveiligheid is geborgd). Tevens gaan we dan dieper in op de beheersing van risico's/impact op eigen medewerkers. Het jaar 2026 gebruiken we om verdere invulling te geven aan monitoring, evaluatie en bijsturing. De invulling daarvan kan mogelijk leiden tot aangepast beleid.

Beheersing en herstel van onze impact op de omgeving kunnen we realiseren door onder meer:

- sturing op gebruik van type water (bijv. regenwater, oppervlaktewater, grondwater of drinkwater),
- bewustwording creëren
- toepassen van onze integrale scan op gebied van Ecologie, Bodem en Water (EBW)
- inzichtelijk hebben van de waterrisicogebieden (water- en bodemsturend kaart)

- toepassen van de duurzame ontwerpprincipes en duurzame assetmanagementprincipes
- inzetten van de natuurladder en NL-greenlabel

Een fundamentele beheersmaatregel kan zijn het wel of niet aannemen van een opdracht op basis van op duurzaamheidsimpact. Het thema water is kennisintensief door wetgeving en de bijbehorende technieken. Om alle ontwikkelingen goed in beeld te hebben en te houden is het Waterkennisnetwerk Heijmans ingericht. Kennis wordt waardevol wanneer deze toegepast kan worden in de praktijk. Het kennisnetwerk zorgt ervoor dat deze kennis binnen Heijmans op de juiste manier geborgd en toegepast wordt.

Visie, doel en ambitie

Heijmans heeft een strategie vastgesteld tot en met 2030 waarin het thema water, naast klimaat en biodiversiteit, als een van de drie duurzaamheidsspeerpunten is opgenomen. De afgelopen jaren heeft Heijmans al veel initiatieven genomen rondom waterkwaliteit, waterhuishouding en watermanagement. Echter is de komende jaren een specifieke strategie nodig rondom dit thema vanuit vier invalshoeken:

- Maatschappelijke doelstellingen
- Duurzaamheidsdoelstellingen
- (EU) regelgeving
- Commerciële kansen

In 2030 zijn we de duurzame aanvoerder. We geven meer dan we nemen. We laten de omgeving beter achter dan we deze aantreffen. We hanteren water als sturend principe in al onze projecten. Op die manier dragen we bij aan het herstel van waterkwaliteit, het verbeteren van de waterbalans, het borgen van waterveiligheid en het elimineren van onnodig (drink)watergebruik. We kennen de gebieden met **hoge water risico's** en weten hoe we onze negatieve impact daar kunnen minimaliseren en onze positieve impact kunnen vergroten.

In onze projecten zetten wij water en bodem naar onze hand, ook wel "de maakbaarheid van het landschap" genoemd. We lopen echter steeds vaker tegen de grenzen van het water- en bodemsysteem aan. Denk hierbij aan bodemdaling, lage waterstanden, drinkwatertekort en het verlies aan biodiversiteit. Maar ook het veranderend klimaat zoals zeespiegelstijging, wateroverlast, droogte en hitte zetten de zaken op scherp. De kwaliteit en beschikbaarheid van water en bodem hebben grote invloed op onze scheepvaart, landbouw, energievoorziening, industrie en natuur.

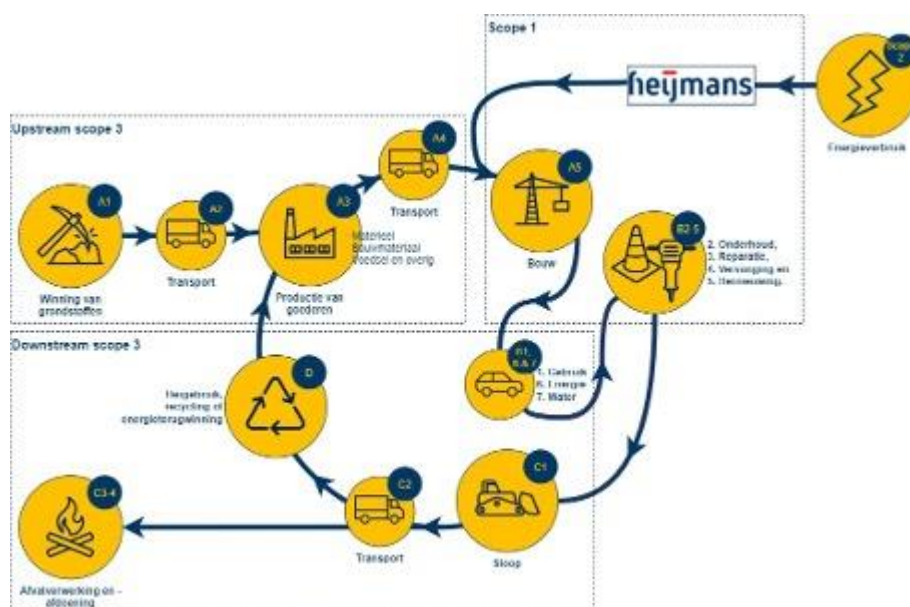
Recent heeft dit geleid tot het beginsel "water en bodem sturend". De rijksoverheid wil deze aanpak standaard maken bij alle ontwikkelingen op het gebied van Bouw en Infra. Dit resulteert in een toekomstbestendige omgeving met een gezonde bodem en voldoende en schoon water.

Een ander waterthema waar veel aandacht voor is, is de waterkwaliteit. Deze laat in Nederland flink te wensen over. Vanuit de Kader Richtlijn Water wordt een grote invloed op (de vergunningverlening van) onze infrastructurele en woningbouwprojecten verwacht vanaf 2027 en kan mogelijk financiële gevolgen met zich meebrengen. Onze impact, negatief en ook positief en de beschreven effecten hebben we vertaald in onze definitie op water en de vier leidende principes: waterbalans, waterkwaliteit, watergebruik en waterveiligheid.

Binnen de verschillende bedrijfsstromen van Heijmans worden standaarden ontwikkeld voor waterproblemen (en mariene hulpbronnen te behouden). De voorbeelden van deze standaarden en oplossingen zijn beschreven in het Heijmans Oplossingen Platform (HOP van Infra), kennisbank productkwaliteit, standaard woonproducten en onze standaard ontwerp oplossingen. Ontwikkelingen op het gebied van waterproblemen (en mariene hulpbronnen te behouden) worden vooral ingegeven door rijksbeleid, bv het principe bodem en water sturend en vanuit vergunningenverplichtingen.

Reikwijdte

Het beleid Water Raakt! geldt voor heel Heijmans, alle locaties en alle projecten, huidige en toekomstige. Het beleid sluit aan op de scopebenadering zoals deze bij broeikasgasemissies de standaard is volgens het GHG Protocol. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in scope 1, 2 en 3:

Scope 1 Direct watergebruik

Scope 1 is het directe watergebruik en impact op waterkwaliteit die Heijmans heeft op kantoren, vastgoed- én projectlocaties. Het gaat bijvoorbeeld om het waterverbruik in productieprocessen (bijv. door onze mobile betoncentrale) en voor sanitaire doeleinden, maar ook de directe impact op waterkwaliteit door bijvoorbeeld uitstoot van vervuilende stoffen in het water. Kortom, alle producten en diensten die Heijmans levert en impact hebben op het watergebruik en -kwaliteit worden onder scope 1 gerekend.

Scope 2 indirect watergebruik

Scope 2 is het indirecte watergebruik en impact op de waterkwaliteit die Heijmans heeft door middel van de ingekochte energie binnen de organisatie. Hierbij moet gekeken worden naar het watergebruik en -kwaliteitsimpact tijdens de energieproductie. Voor thermische elektriciteitscentrales wordt water gebruikt voor de productie van stoom die de turbines aandrijven of koeling van de processen. De gecondenseerde stoom kan worden hergebruikt of worden geloosd. In geval van lozing, heeft dit nadelige gevolgen voor de waterkwaliteit door temperatuursveranderingen. Het watergebruik voor niet-thermische elektriciteitscentrales wordt algemeen op 0 waterverbruik/-kwaliteitsimpact gezet¹¹. Omdat we onze energie (elektriciteit en gas) niet-thermisch inkopen laten we scope 2 buiten beschouwing.

Scope 3 Watergebruik in de keten

Scope 3 is het watergebruik en impact op de waterkwaliteit in de toeleveringsketen van goederen voor Heijmans en het watergebruik en -kwaliteitsimpact die na oplevering of einde onderhoudscontract ontstaan uit de activiteiten van Heijmans (afleveringsketen).

- Onder de toeleveringsketen valt onder andere het watergebruik en -kwaliteit van de grondstofwinning en productie van goederen. Maar ook de waterkwaliteitsverslechtering door transport over water waarbij vervuiling van het (zee)water ontstaat.
- Onder de afleveringsketen valt onder andere het watergebruik en -kwaliteit van de producten die Heijmans levert. Bij woningen is dit zelfs het watergebruik in de opgeleverde woningen. Bij infra is dit bijvoorbeeld het waterverbruik dat opgeleverde objecten vereisen in hun onderhoud.

Heijmans' definitie van Water

Heijmans breed stellen we de visie en strategie op. Daarbij hanteren we de volgende uitgangspunten:

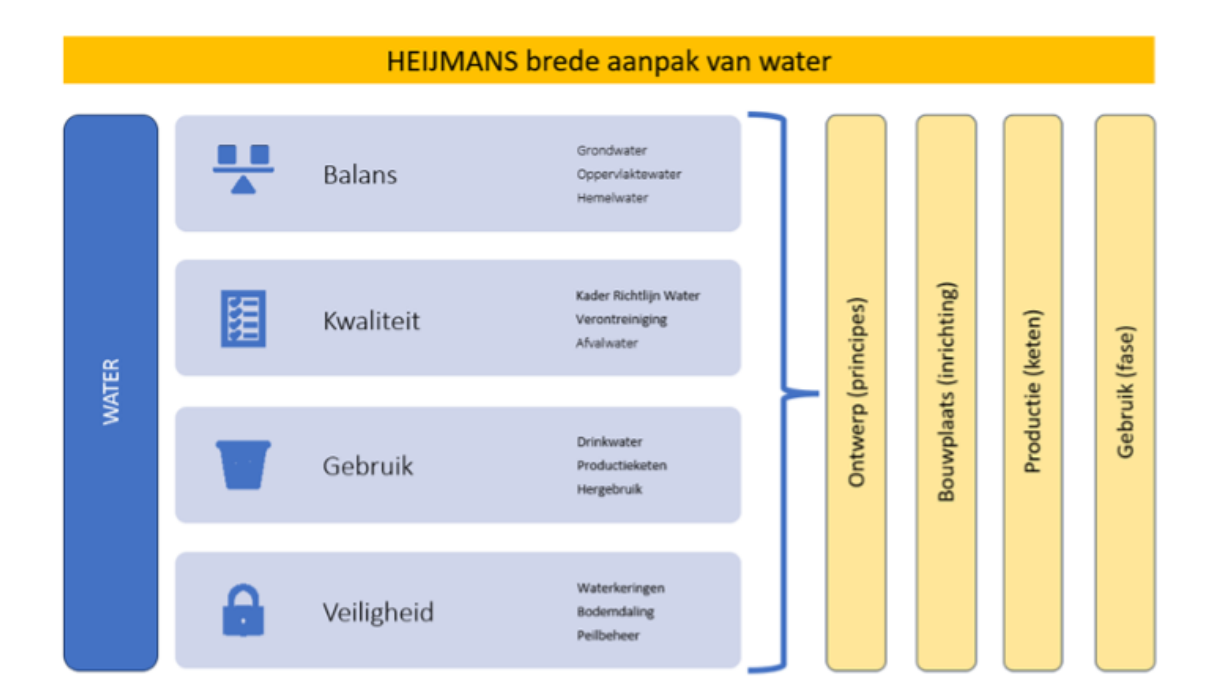
- we werken vanuit een Heijmans-brede visie
- we hanteren een gemeenschappelijke taal en definities
- iedere bedrijfsstroom is verantwoordelijk voor verdere uitwerking, aanpak en implementatie

Water is cruciaal voor het maken van een gezonde leefomgeving. Het gaat daarbij om het natuurlijk watersysteem en om een technisch systeem ontwikkeld voor menselijke behoefte en veiligheid. Het natuurlijk systeem bestaat op hoofdlijnen uit hemelwater, grond- en oppervlaktewater. Bij het technische systeem hebben we het onder andere over riolering, waterbouwkundige objecten, bronnering, drinkwater en proceswatervoorzieningen.

Al deze verschijningsvormen van water zijn met elkaar verbonden door verschillende kringlopen. Een zorgvuldige omgang met water bereiken we alleen door de impact op de gehele waterkringloop te beschouwen. Daarbij kijken we naar waterkwaliteit, -gebruik, -balans en -veiligheid.

In de volgende paragrafen lopen we de vier definities langs en geven een context en de (mogelijke) impact op het werkveld van Heijmans:

- Waterbalans op orde
- Waterkwaliteit is goed
- Watergebruik is verminderd
- Waterveiligheid is geborgd

Waterbalans

Definitie/kadering

De waterbalans is de verhouding tussen de hoeveelheid water die een gebied binnenkomt en die een gebied verlaat. Daarbij kijken we naar het natuurlijk watersysteem dat bestaat uit grondwater, oppervlaktewater en hemelwater. Een gezonde waterbalans betekent dat deze verhouding in evenwicht is, zodat er geen tekorten of overschotten ontstaan die schadelijk zijn voor de stedelijke omgeving, natuur, landbouw, industrie, drinkwatervoorziening, veiligheid of de gezondheid.

Voor waterbalans hebben we de volgende ambitie geformuleerd:

- Op ieder materieel verklaard project nemen we in 2030 gebiedsgerichte maatregelen voor wateroverlast, droogte en waterstress, om een positieve impact op waterbalans te realiseren.

Context

De waterbalans is in Nederland op veel plaatsen verstoord. Dit komt voornamelijk door menselijke ingrepen in het watersysteem. We hebben het oppervlaktewatersysteem ingericht om water zo snel mogelijk af te voeren, er is een gebrek aan mogelijkheden voor buffering en infiltratie van water, we voeren een kunstmatig beheer van het grond- en oppervlaktewaterpeil én onttrekken grondwater ten behoeve van drinkwater. Ook wordt de waterbalans verstoord door een snel veranderend klimaat. Dit leidt tot problemen met de waterveiligheid, droogte, waterkwaliteit, voedselproductie, de natuur en de gezondheid.

In 2023 is vanuit Rijksbeleid 'Water en bodem sturend verklaard' bij de ruimtelijke ordening. Dit betekent dat het natuurlijke water- en bodemsysteem als uitgangspunt genomen wordt bij (her)inrichting en het gebruik van ons land. Door deze aanpak wordt grootschalig gewerkt aan herstel van de (lokale) waterbalans.

Het beginsel water en bodem sturend gaat vooral bepalend zijn in planvorming, de keuze waar wel of niet gebouwd gaat worden (zowel vastgoed als infra). Uiteindelijk kan dit effect hebben op de doorlooptijd van planvorming en mogelijk dat projecten langer op zich laten wachten totdat ze op de markt komen. Vooral in de woningbouw opgave ontstaan de eerste tekenen van de effecten van het beginsel water en bodem sturend, onder andere bij woningbouw in (diepe) polders en in veengebieden. Hier staan overheden (gemeente, waterschap, provincie en rijk) lijnrecht tegenover elkaar. Uiteindelijk moeten deze nieuwe wijken ook ontsloten worden. Dus ook de infra projecten voortvloeiende uit de ontwikkelingen gaan de effecten van deze discussie ondervinden.

Impact, kansen en risico's

Bij al onze werkzaamheden voor wonen, werken en verbinden hebben we invloed op de waterbalans. Als we een weg verbreden of woningen bouwen neemt het verhard oppervlak toe en komt er meer water tot afvoer naar het watersysteem. Bij een bemaling, om droog te kunnen werken, onttrekken we water uit diepere grondlagen, dat lozen we vervolgens op oppervlaktewater.

Onze activiteiten hebben impact op de verschillende onderdelen van het watersysteem en kunnen leiden tot een verstoring van de waterbalans. Door het watersysteem integraal te beschouwen kunnen we met natuurlijke en technische oplossingen juist een positieve impact realiseren op de waterbalans.

Vanuit de volgende principes kunnen we zowel op gebouw- als gebiedsniveau de waterbalans in orde maken met de voorkeursvolgorde:

- benutten en besparen: We benutten het aanwezige water door bijvoorbeeld hemelwater te gebruiken voor toiletspoeling, groenvoorziening etc., daarnaast besparen we water door zuinig te zijn in het watergebruik;
- vasthouden en infiltreren: We houden water vast waar het valt, en infiltreren water lokaal in de bodem door bijvoorbeeld ruimte te maken voor voldoende groen en water in projecten en door bij de inrichting rekening te houden dat een natuurlijke afwatering mogelijk is;
- bergen en afvoeren: We bergen water dat we niet kunnen benutten, en dat niet kan infiltreren en voeren dit gedoseerd en gecontroleerd af naar het omliggende watersysteem. Hiermee creëren we een robuust watersysteem en voorkomen we wateroverlast.

Waterkwaliteit

Definitie/kadering

Waterkwaliteit is de geschiktheid van oppervlakte- en grondwater voor de verschillende gebruiken, zoals drinkwater, water voor natuur, water voor industrie etc. Het betreft zowel de chemische als biologische kwaliteit. Dit verschilt per plek, tijdstip en diepte.

Voor waterkwaliteit hebben we de volgende ambities geformuleerd:

- In 2030 willen wij de waterkwaliteit van onze projectomgeving monitoren en weten we hoe deze te kunnen verbeteren.
- Eind 2026 weten wij hoe we aan de Kaderrichtlijn Water kunnen voldoen, door samen met onze opdrachtgevers en ketenpartners, proactief in projecten te leren.

Context

Onze activiteiten hebben impact op de Waterkwaliteit tijdens de bouw en tijdens de gebruiksfase door bijvoorbeeld (tijdelijke) bemalingen, vervuiling van afstromend wegwater, door effluent rioolwater en foutieve aansluitingen in woningen en door aanleg van warmte- en energiesystemen in de bodem. We willen onze huidige impact op waterkwaliteit verbeteren door tijdens onze activiteiten maatregelen te treffen die bijdragen aan een positieve impact op de Waterkwaliteit en het voorkomen dan wel bestrijden van waterverontreiniging. Bijvoorbeeld door het toepassen van innovaties in wegen- en woningbouw. Kansen doen zich voor in decentrale zuiveringen in gebouwen en gebieden. In Nederland wordt met vergunningverlening, de zogenaamde watervergunning, de impact op de waterkwaliteit geborgd. Het bevoegd gezag verleent alleen vergunning voor werkzaamheden die geen negatieve impact op de waterkwaliteit hebben.

Daar waar we werken in de kustgebieden of windmolens bouwen op zee, raken we de zee en het leven daarin. Hiermee hebben we impact op de waterkwaliteit. We werken hier met duurzame oplossingen en dragen waar mogelijk nature-based solutions aan.

We verbeteren de waterkwaliteit vanuit de principes:

- Water verbinden
- Gevarieerde overgangen van land naar water
- Bronmaatregelen

Dit doen we door:

- Gebruik te maken van een robuust natuurlijk systeem Water, Ecologie en bodem
- Het toepassen van technische oplossingen (o.a. door toepassen innovaties)

Impact, kansen en risico's

Onderstaande consequenties gelden voor een staat (Nederland) en ook voor de bouwsector:

- De Europese commissie kan forse boetes opleggen bij het niet voldoen aan de KRW
- Vergunningen voor (bouw)projecten kunnen worden ingetrokken, of niet worden verleend zolang er mogelijk een consequentie is voor het watersysteem
- Belanghebbenden (milieuorganisaties) kunnen zienswijzen (bezwaren) indienen bij ter-inzage-legging van vergunningaanvragen.
- Belanghebbenden (milieuorganisaties, particulieren, omwonenden) kunnen via de bestuursrechter projecten stil laten leggen, bij potentiële verslechtering waterkwaliteit

De belangrijkste risico's voor Heijmans zijn:

- Verkleining van de orderportefeuille door vertraging of stop aanbestedingen op de markt in verband met onduidelijkheid/negatieve impact waterkwaliteit
- Intrekken verleende vergunningen in verband met potentiële impact waterkwaliteit
- Risico op gebrek aan kennis over impact werkzaamheden Heijmans op de waterkwaliteit
- Standstill-beginsel (bestaande situatie is norm)
- Maatwerkvoorschriften
- Mitigerende maatregelen
- Regelgeving retourbemaling

De KRW biedt Heijmans de nodige kansen in de markt. De visie hierbij is:

- **Profileren als partner** op het gebied van verbeteren waterkwaliteit bij projecten
- **Innovatieve werkwijze en oplossingen ontwikkelen** die waterkwaliteit positief beïnvloeden en/of negatieve impact opheffen
- Ontwikkelen van een **systeembenadering van landschap**, met begrip voor relatie tussen water, bodem, ecologie en het werk

NB. Vanuit de omgevingswet krijgen wij de mogelijkheid om, met onze deskundigheid, maatregelen te presenteren in plaats van dat de overheid ons regels oplegt. De regels staan niet voorop maar zijn begeleidend; "een ja mits in plaats van een nee tenzij". Door hierop te anticiperen, hebben wij zelf uiteindelijk invloed op een eventuele vergunningverlening en maatwerkvoorschriften.

- Benutten en waar nodig uitbreiden van **netwerk van betrouwbare partners** voor nog ontbrekende kennis
- Diverse projecten op het gebied van onder meer uitbreiden RWZI's, drinkwaterstations, gemalen, persleidingen, (her)inrichting oppervlaktewatersystemen.

Watergebruik

Definitie/kadering

Bij gebruik van water richten we ons op twee aspecten. Het gebruik van drinkwater en het gebruik van water voor (onze) productie. Daarbij is het belangrijk om waterstromen met een verschillende kwaliteit te beschouwen en te beseffen dat impact van watergebruik verschilt per locatie.

Onze eigen activiteiten hebben (drink)watergebruik tot gevolg. We zorgen ervoor dat we inzichtelijk maken wat dit verbruik is aan de hand van de watervoetafdruk en we zeggen toe deze te verminderen in de gebieden met een waterrisico.

Voor watergebruik hebben we de volgende strategische doelstellingen geformuleerd:

- In 2030 willen we het drinkwatergebruik in onze kantoorgebouwen en projectlocaties verminderd hebben met 30% opzichte van basisjaar 2019. In het bijzonder in waterrisicogebieden.
- We hebben de ambitie om in 2030 al onze woningen en utilitaire gebouwen bij te laten dragen aan drinkwaterbesparing per persoon per dag. We willen de aankomende jaren hier een reductiepercentage aan koppelen.

Context

De impact van watergebruik voor de productie van goederen en voedsel is complex om te beschouwen. Deze is mede afhankelijk van het type water dat wordt gebruikt en de locatie waar dit plaatsvindt (droge/natte gebieden). De watervoetafdruk van een bedrijf is de totale hoeveelheid zoet water die gebruikt is om alle goederen en diensten te produceren die door het bedrijf worden geproduceerd. Het watergebruik wordt gemeten in geconsumeerde (verdampte) en/of vervuilde kubieke meter water per tijdseenheid.

De beschikbaarheid van drinkwater is beperkt en loopt om verschillende redenen tegen haar grenzen aan. Drinkwaterbedrijven kunnen niet meer voorzien in de noodzakelijke drinkwaterbehoefte, deze wordt enerzijds veroorzaakt door een toename van het gebruik en anderzijds de beschikbaarheid van de natuurlijke bronnen (grondwater en zoet oppervlaktewater). Het huidige verbruik van drinkwater draagt bij aan uitputting van deze natuurlijke hulpbron. Bij de afweging voor uitbreiding van waterwingebieden worden de belangen van landbouw en natuur meegewogen. In een aantal gevallen moeten drinkwaterbedrijven zelfs de capaciteit van pompstations terugbrengen. Dit heeft uiteraard grote gevolgen voor de leveringszekerheid en heeft tot gevolg dat ontwikkelingen in deze gebieden niet van drinkwater kunnen worden voorzien. Drinkwaterbedrijven en de overheid willen daarom dat we met zijn allen minder drinkwater verbruiken per dag. In het najaar van 2022 stelde het kabinet als doel een vermindering van 20 procent. Als Heijmans doen we een extra stap vooruit.

Impact, kansen en risico's

Over 2024 hebben we voor het eerst een getal gecommuniceerd over ons drinkwatergebruik en hebben we basisjaar 2019 in beeld gebracht. Met de cijfers over 2025 kunnen we ons gaan richten op de grootgebruiklocaties en daar gerichte maatregelen opnemen. Met de verbouwing van ons hoofdkantoor in Rosmalen begin 2026 zetten we eerste besparende maatregelen in. In 2025 hebben we een eerste verkenning gedaan naar het watergebruik in de toeleveringsketen per materiaalsoort. Deze eerste data gaan we verder specificeren.

De hier beschreven doelen zijn doelen vanuit onze eigen intrinsieke motivatie (vrijwillige basis). We willen als Heijmans meer geven dan nemen, we willen ook onze maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen om ons waterverbruik, met name drinkwater dat steeds schaarser wordt, te reduceren.

De watervoetafdruk kijkt naar zowel direct als indirect watergebruik over de gehele keten. Een watervoetafdruk kan worden onderscheiden in een groene, blauwe en grijze watervoetafdruk^{III}. Dit houdt in:

- Groen water is afkomstig van neerslag en wordt opgeslagen in de wortelzone van de bodem waar het verdampt, getranspireerd of opgenomen door planten. Dit water is extra relevant voor landbouw, horticultuur en bosbouw.
- Blauw water is gewonnen uit oppervlakte- of grondwaterbronnen en verdampt, wordt opgenomen in een product of wordt verplaatst van het ene waterlichaam naar het andere. Irrigatielandbouw, industrie en huishoudelijk waterverbruik zijn hier voorbeelden van.
- Grijs water is de hoeveelheid water dat nodig is om vervuiling te assimileren (verwerken) tot een specifieke waterkwaliteitsstandaard. Het gaat hierbij om punt-bronvervuiling dat geloosd wordt in een zoetwaterbron direct door een pijp of indirect door afvoer of uitloging van de bodem, ondoordringbare oppervlakken of andere diffuse bronnen.

We rapporteren over ons totale waterconsumptie (in kuub water) voor water in risicogebieden (inclusief gebieden met hoge water stress) voor alle Heijmans kantoren en projectlocaties. Ook brengen we ons totale watergebruik (m³) in beeld in relatie tot miljoen EUR netto-inkomst.

In onze huidige processen en activiteiten slaan we (nog) geen water op voor gebruik. Ook hergebruiken of recyclen we (nog) geen (proces)water voor onze eigen activiteiten. In 2025 hebben we een eerste impactanalyse van onze watervoetafdruk (eigen operatie en in de toeleveringsketen) uitgevoerd. Deze analyse geeft een eerste indruk welke materiaalsoorten hoeveel water gebruiken. Of waterwinning voor onze eigen activiteiten een maatregel kan zijn is voor nu nog te vroeg om vast te stellen. Of we daarbij ingewonnen water moeten gaan zuiveren is nu nog niet inzichtelijk. Indien dit een serieuze optie gaat zijn, zullen gestelde kwaliteitseisen aan materialen zoals beton bepalend zijn.

Waterveiligheid

Definitie/ kadering

Waterveiligheid gaat over de bescherming tegen overstromingen. Dit gebeurt met waterkeringen zoals dijken en duinen, maar ook ruimte voor de rivier. Ook het beheren van onze waterwegen zoals rivieren en meren borgt onze waterveiligheid.

Voor waterveiligheid hebben we de volgende ambitie geformuleerd:

- Met onze waterpartners ontwikkelen we een gebiedsvisie 'Veilig Watersysteem Nederland 2050' waarin natuurlijke oplossingen centraal staan.

Context

Om de basisveiligheid te waarborgen worden maatregelen genomen die overstromingen door de grote wateren moeten voorkomen (preventie). Aanvullend daarop kunnen de gevolgen van een eventuele overstroming worden beperkt door de inrichting van Nederland bestand te maken tegen water (waterrobuust). Tenslotte werken rijk, waterschappen, veiligheidsregio's en provincies samen aan crisisbeheersing bij overstromingen, voor als het onverhoopt toch misgaat. De combinatie van preventie, waterrobuust bouwen en crisisbeheersing wordt meerlaagsveiligheid genoemd.

Impact, kansen en risico's

De gevolgen van klimaatverandering hebben impact op de geschiktheid van Infrastructuur en gebieden voor gebiedsontwikkeling. We maken werken voor het hoog water beschermingsprogramma én we beschermen onze werken tegen hoog water, door waterveiligheid integraal mee te wegen in onze projecten:

- Met deltatechnologie werken aan een waterveilig Nederland
- Impact meewegen bij onze grondposities
- Waterveilig inrichten leefomgeving

Verantwoordings- en monitoringsproces

Water Raakt!, het waterbeleid van Heijmans, is in 2024 tot stand gekomen als integraal beleid over alle bedrijfsstromen heen. Dit beleid is vertaald naar verschillende programmalijnen en zonnepijlers per bedrijfsstroom. Initiatieven om het beleid te realiseren worden verwoord in de zogenoemde initiatiefkaarten en ter besluitvorming voorgelegd aan de directies van de bedrijfsstromen dan wel aan de groepsraad van Heijmans.

Omdat onze waterambities voor ons relatief nieuw zijn kunnen we nog niet de effectiviteit van de afzonderlijke maatregelen monitoren. Als we op basis van de verdiepende analyse de juiste maatregelen in beeld hebben gaan we de monitoring en evaluatie verder vormgeven.

Heijmans deelt Water Raakt! actief met haar stakeholders en strategische partners om hen mee te nemen in de gezamenlijke opgave en vooral ook om met hen in gesprek te zijn en te blijven hoe Heijmans haar impact verder kan verbeteren (waar nodig).

Het meten en monitoren van onze doelstellingen, met name watergebruik, wordt beschreven in een aparte procesbeschrijving als bijlage bij dit document.

Appendix A: Verklarende woordenlijst van termen en afkortingen

Term	Definitie
KRW	Kaderrichtlijn water is een Europese richtlijn over de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater. Deze is in 2000 vastgesteld en richt zich op dat al het water in Nederland in 2027 een goed leefgebied moet vormen voor planten en dieren die er thuishoren. En er moet redelijk eenvoudig drinkwater van te maken zijn.
Scope 1	Waterverbruik en impact door eigen bronnen (op kantoor en bouwlocaties).
Scope 2	Waterverbruik en impact door ingekochte energie zoals elektriciteit, gas of andere brandstoffen.
Scope 3	Waterverbruik en impact in de toe- en afleveringsketen van alles wat we inkopen om ons werk te doen en wat we opleveren.
Waterbalans	De waterbalans is de verhouding tussen de hoeveelheid water die een gebied binnenkomt en die een gebied verlaat
Watergebruik	Bij gebruik van water richten we ons op twee aspecten. Het gebruik van drinkwater en het gebruik van water voor (onze) productie (voedsel en goederen). Daarbij is het belangrijk om waterstromen met een verschillende kwaliteit te beschouwen en te beseffen dat impact van waterverbruik verschilt per locatie.
Waterkwaliteit	Waterkwaliteit is de geschiktheid van oppervlakte- en grondwater voor de verschillende gebruiken, zoals drinkwater, water voor natuur, water voor industrie etc. Het betreft zowel de chemische als biologische kwaliteit.
Watterisico	De fysieke watereigenschappen die de omgeving nadelig beïnvloeden. Deze fysieke watereigenschappen omvatten de kwantiteit (voor watergebruik en waterbalans), kwaliteit en de daaraan gekoppelde veiligheid voor de omgeving.
Waterveiligheid	Waterveiligheid gaat over de bescherming tegen overstromingen. Dit gebeurt met waterkeringen zoals dijken en duinen, maar ook ruimte voor de rivier. Ook het beheren van onze waterwegen zoals rivieren en meren borgt onze waterveiligheid
Toeleveringsketen	De keten met partijen en activiteiten die verantwoordelijk zijn voor de toelevering van producten en diensten aan Heijmans.
Afleveringsketen	De keten met partijen en activiteiten die afgeleverd zijn door Heijmans.
Waterhergebruik	Heijmans verstaat onder waterrecycling en -hergebruik één en hetzelfde. We gebruiken daarom de term waterhergebruik omdat dit de meest gangbare term is. Waterhergebruik definiëren we in lijn met de EU Water Directors ^[1] en is het gebruiken van water afkomstig uit afvalwater/-stroom met een kwaliteit – al dan niet behandeld – dat geschikt is voor het beoogde gebruik. We onderscheiden direct en indirect hergebruik: • Direct is hergebruik binnen een proces met een directe verbinding tussen bron en einddoel. • Indirect is hergebruik van water nadat het geloosd is in een waterlichaam waarna het later weer gebruikt kan worden.
Wateropslag	Water met een gewenste kwaliteit dat opgevangen en opgeslagen wordt voor een later gebruik binnen een bedrijfsproces.

1 Guidelines on Integrating Water Reuse into Water Planning and Management in the context of the WFD (2016)

Appendix B: Referenties

Gerelateerde regelgeving, wetgeving of externe normen	Gerelateerde interne documentatie
Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)	
Water en Bodem Sturend	
Kaderrichtlijn Water	
Drinkwaterrichtlijn	
Grondwaterrichtlijn	
Richtlijn stedelijk afvalwater	
MilieuEffectRapportage (MER)	
Waterwet	
Waterschapswet	
Wet- en regelgeving kust en Zee	
Scheepvaartwet	
Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) en Afvalwater	
Omgevingswet	
Deltaprogramma	
Beleidsnota Drinkwater	

Beheer van watersystemen is geen zaak van één partij, maar een samenspel van alle bestuurslagen in Nederland. Er is sprake van een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Onder de Omgevingswet zijn de verantwoordelijkheden globaal als volgt verdeeld:

Hoofdrolspeleers

- De rijksoverheid is verantwoordelijk voor het nationale beleidskader en de strategische doelen (zoals vastgelegd in de NOVI) voor het waterbeheer in Nederland
- De provincie is verantwoordelijk voor de vertaling hiervan naar een regionaal beleidskader en voor strategische doelen op regionaal niveau
- De waterbeheerder (het Rijk voor het hoofdwatersysteem en de waterschappen voor de regionale watersystemen) is verantwoordelijk voor het operationele waterbeheer
- De gemeente heeft slechts enkele taken in het beheer van watersystemen

Overige relevante partijen

- Deltacommissaris
- Bestuurlijk overleg Water
- Directeurenoverleg water en Programmteam Water

1. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/water/waterbeheer-in-nederland>
2. <https://iplo.nl/thema/water>
3. <https://iplo.nl/thema/water/oppervlaktewater/kaderrichtlijn-water/>
4. <https://www.denationaleomgevingsvisie.nl/samenwerking+en+uitvoering/nationale+programmas/nationaal+water+programma+2022-2027/default.aspx>
5. <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/water-en-klimaat>
6. <https://www.drinkwaterplatform.nl/themas/klimaatverandering/klimaatadaptatie/>